

13.10.2025

EOAK/2475/2025

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamiehen sijainen Jari Råman

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Peter Fagerholm

POLIISIN MENETTELY TUTKINNASSA

1 KANTELU

Kantelija arvosteli rikosylikonstaapelin tekemää päätöstä asiassa - - -. Päätöksessään rikosylikonstaapeli katsoi, että oli todennäköisiä syitä epäillä kantelijan alle 15-vuotiasta poikaa lievistä pahoinpitelystä.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin poliisilaitoksen selvitys ja lausunto. Ne liitetään tämän ratkaisun oheen kantelijalle tiedoksi.

2.1 Tapahtumat

Opettaja teki 27.11.2024 rikosilmoituksen koulun välitunnilla tapahtuneesta käsirysystä. Ilmoituksen mukaan neljä koulun oppilasta olivat olleet keskenään käsirysyssä ja ainakin kahdelle oli tullut vammoja. Kaikki tapahtumaan osallistuneet olivat alle 15-vuotiaita. Yksi heistä oli kantelijan poika.

Rikosilmoituksen mukaan tutkija oli tammikuussa 2025 keskustellut kaikkien neljän lasten vanhemman kanssa. Keskustelut referoitiin tutkintailmoituksessa. Tutkinnassa ei kuultu rikollisesta teosta epäiltyjä poikia, eikä ole kirjausta siitä, että myöskään todistajia olisi kuulusteltu.

Rikosylikonstaapeli teki 8.3.2025 päätöksen, ettei asia saateta syyteharkintaan, koska kantelijan poika oli alle 15-vuotias. Päätös on sisällöltään seuraavanlainen:

Poliisin suorittamassa esitutkinnassa on selvinnyt, että on todennäköisiä syitä epäillä [nimi poistettu] syyllistyneen lievään pahoinpitelyyn.

Esitutkinnassa ollut teko on rangaistava, mutta jää rankaisematta, koska sen on tehnyt tapahtumahetkellä viittätoista vuotta nuorempi lapsi. [Nimi poistettu] on rikoksen tapahtuma-aikaan ollut 14-vuotias, eikä häntä siten ikänsä puolesta voida saattaa rikosoikeudelliseen vastuuseen teostaan.

Niistä toimenpiteistä, joiden alaiseksi tällainen lapsi voidaan saattaa, säädetään lastensuojelulaissa ja siksi asiasta on tehty sosiaalilautakunnalle ilmoitus (lastensuojelulaki 25§).

Esitutkintalain 10 luvun 2 pykälän 2 momentin perusteella asiaa ei saateta syyttäjän harkittavaksi.

Päätös ei vaikuta asianomistajan oikeuteen hakea vahingonkorvauksia rikoksella aiheutuneista vahingoista.

Esitutkinta päätetään.

2.2 Selvitykset

Rikosylikonstaapelin mukaan poliisi suoritti esitutkinnan ottaen huomioon tekojen laatu, seuraukset ja epäiltyjen ikä, sekä ottaen huomioon muun muassa mitä alle 15-vuotiaan tekemäksi epäillyn rikollisen teon tutkinnasta säädetään ja ohjeistetaan.

Rikosylikonstaapelin mukaan hän oli itse yhteydessä kouluun tapahtumien johdosta. Hän kertoo puhelussa selvinneen, ettei tapahtumasta ollut saatavissa valvontakameratallennetta ja että koulu tekee lastensuojeluilmoitukset. Rikosylikonstaapelin mukaan poikien huoltajat kertoivat poliisille myöhemmin esitutkinnassa omalla tavallaan.

Rikosylikonstaapelin mukaan ilmoitustietojen ja koulun kanssa käydyn puhelinkeskustelun perusteella poliisi muodosti käsityksen siitä, mitä kukin pojista oli tehnyt. Rikosylikonstaapelin mukaan kantelijan poika oli tilanteessa rikkonut toisen fyysistä koskemattomuutta ja tutkinnassa ilmi tulleiden seikkojen perustella syytä epäillä kynnykseltä lievistä pahoinpitelystä ylittynyt kantelijan pojan osalta selkeästi. Koulun puhelimesta kertoman perusteella kantelijan poika oli ollut käsirysyssä toisen kanssa ja mikäli asia olisi jäänyt kirjaamatta, olisi se rikosylikonstaapelin mukaan ollut epäoikeudenmukaista.

Rikosylikonstaapelin mukaan poikien huoltajat ovat kertoneet poikien selvittäneen asiaa kotona melko niukasti. Rikosylikonstaapelin mukaan koulun kertomus, jota rikosylikonstaapelin ja opettajan välisessä puhelussa tarkennettiin, oli puolueettoman tahon kertomus. Rikosylikonstaapelin mukaan opettajan kertomus osaltaan tuki huoltajien poliisille selvittämät seikat, joskin kantelijan poliisille kertoma poikkesi opettajan kertomasta.

Poliisilaitoksen mukaan asiassa ei ole sen käsityksen mukaan suoritettu esitutkintaa. Vaikka esitutkinnan toimittaminen poliisilaitoksen mukaan ei välttämättä edellytä asianosaisten kuulustelemista, se kuitenkin katsoo, että asiassa suoritettujen opettajan ja asianosaisten huoltajien puhuttelut eivät olleet esitutkintaa, vaan kyse oli esiselvityksestä sen selvittämiseksi, oliko asiassa jokin esitutkintalain 3 luvun 5 §:n 1 ja 2 momentissa säädetyistä edellytyksistä esitutkinnan toimittamiseksi alle 15-vuotiaan tekemäksi epäillyn rikollisen teon johdosta. Poliisilaitoksen mukaan sen perusteella, mitä alustavista puhutteluista on tutkintailmoitukseen kirjattu, esitutkinnan toimittaminen asiassa ei ollut tarpeellista.

Poliisilaitoksen mukaan tutkinnan päätöksessä käytetty todennäköisyyden aste ”on todennäköisiä syitä” ei ole asianmukainen ensinnäkään siksi, että asiassa ei ole toimitettu esitutkintaa. Asianosaiset tai heidän edustajansa eivät ole voineet kertoa näkemystään tapahtumien kulusta esitutkintalaissa säädettyjä muotomääräyksiä noudattavassa menettelyssä, mikä on rikosvastuun toteuttamisen ehdoton edellytys. Lisäksi rikoksen tapahtumisen todennäköisyydestä käytetty ilmaisu kuvaa jo syytekynnystä ja on siten tarkoitettu syyttäjän arvioitavaksi syyteharkinnassa. Poliisilaitos viittaa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 6 §:n 1 momentin 3 kohtaan, jonka mukaan syyttäjän on nostettava syyte epäillystä rikoksesta, jos hän 1 ja 2 kohtien edellytysten täytyessä lisäksi katsoo, että on olemassa todennäköisiä syitä epäillyn syyllisyyden tueksi.

Poliisilaitoksen mukaan rikosylikonstaapelin päätöksessä todetaan jokaisen osallisen pojan osalta samalla tavalla esitutkinnassa selvinneen, että on todennäköisiä syitä epäillä nuoren syyllistyneen lievään pahoinpitelyyn tai pahoinpitelyyn. Poliisilaitoksen mukaan päätöksestä ei kuitenkaan ilmene, minkälainen rikoslain 21 luvun 5 tai 7 §:n vastainen menettely kunkin asianosaisen osalta on katsottu näytetyksi toteen, eikä etenäkään se, millä perusteella. Tutkinnan päätös perustuu erityisopettajalta saatuihin ilmoitustietoihin, eikä esimerkiksi kantelijan tutkintailmoitukseen kirjattua lausumaa siitä, että hänen poikansa ei ollut kohdistanut kehenkään väkivaltaa arvioida päätöksessä lainkaan.

Poliisilaitos katsoo, että rikosylikonstaapelin päätös ei vastaa esitutkintapäätökselle esitutkintalaissa säädettyjä vaatimuksia. Päätöksen perustelut ovat puutteelliset, eikä asiassa muutenkaan ole tullut ilmi sellaisia seikkoja, joiden perusteella asiassa voitaisiin oikeudellisesti kestäväällä tavalla päätyä päätöksestä ilmenevään lopputulokseen.

3 RATKAISU

3.1 Lähtökohdat

Esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muuten on syytä epäillä, että rikos on tehty.

Säännöksen 2 momentin mukaan ennen esitutkinnan aloittamista esitutkintaviranomaisen on tarvittaessa selvitettävä 1 momentissa tarkoitettuun rikosepäilyyn liittyvät seikat erityisesti siten, että ketään ei aiheuttomasti aseteta rikoksesta epäillyn asemaan ja että asian sitä edellyttäessä voidaan tehdä 9 §:n 1 momentissa tai 10 §:n 1 momentissa tarkoitettu ratkaisu esitutkinnan toimittamatta jättämisestä. Esitutkinnan aloittamista edeltäviin toimenpiteisiin sovelletaan soveltuvin osin tämän lain säännöksiä (ns. esiselvitys).

Säännöksen 3 momentin mukaan tutkinnanjohtaja päättää tarvittaessa siitä, toimitetaanko esitutkinta, ja päätöksen tekemiseen mahdollisesti tarvittavien seikkojen selvittämisestä. Asian selvittämiseksi tarpeellisiin esitutkintatoimenpiteisiin saadaan ryhtyä ennen tutkinnanjohtajan päätöstä.

Esitutkintalain 3 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan, kun alle 15-vuotiaan epäillään syyllistyneen rikolliseen tekoon, toimitetaan tarvittaessa esitutkinta sen selvittämiseksi, onko 15 vuotta täyttänyt ollut osallisena teossa. Tällöin esitutkinnassa selvitetään kunkin epäillyn osalta 1 luvun 2 §:ssä tarkoitetut seikat.

Säännöksen 2 momentin mukaan alle 15-vuotiaan tekemäksi epäillyn rikollisen teon johdosta toimitetaan lisäksi tarvittaessa esitutkinta:

- 1) asianomistajan pyynnöstä teolla menetetyt omaisuuden saamiseksi takaisin tai hänen vahingonkorvausoikeutensa toteuttamiseksi;
- 2) menettämisseuraamuksen edellytysten selvittämiseksi; tai
- 3) epäiltyyn kohdistettavien lastensuojelutoimenpiteiden tarpeen tai muun epäillyn etuun liittyvän selvittämistarpeen vuoksi.

Säännöksen 3 momentin mukaan esitutkinta voidaan 2 momentin 3 kohdassa tarkoitetussa tapauksessa toimittaa, vaikka asianomistajarikoksen asianomistaja ei ole esittänyt 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua vaatimusta.

Esitutkintalain 10 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan esitutkinnan valmistuttua asia on toimitettava syyttäjälle syyteharkintaa taikka sakon ja rikesakon määräämisestä annetussa laissa tarkoitetun määräyksen tai vaatimuksen antamista varten. Sotilasoikeudenkäyntiasiana tutkittavasta rikoksesta laadittu esitutkintapöytäkirja on toimitettava viipymättä sotilasviranomaiselle.

Säännöksen 2 momentin mukaan esitutkinta päätetään kuitenkin saattamatta asiaa syyttäjän käsiteltäväksi, jos tutkinnassa on selvinnyt, ettei rikosta ole tehty taikka ettei asiassa voida nostaa ketään vastaan syytettä tai esittää muuta rikokseen perustuvaa julkisoikeudellista vaatimusta.

Esitutkintalain 11 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan esitutkinnan toimittamatta jättämisestä, lopettamisesta 3 luvun 9 §:n 1 momentin taikka 10 tai 10 a §:n nojalla sekä päättämisestä saattamatta asiaa syyttäjän harkittavaksi on tehtävä kirjallinen päätös. Sama koskee muuta vastaavaa esitutkintapäätöstä, joka voi vaikuttaa asianosaisen oikeuksiin, etuihin tai velvollisuuksiin.

Säännöksen 2 momentin mukaan edellä 1 momentissa tarkoitetusta päätöksestä on ilmentävä:

- 1) päätöksen tehnyt viranomainen ja päätöksen tekemisen ajankohta;
- 2) asianosaiset;
- 3) asia;
- 4) päätöksen perustelut ja sovelletut säännökset;
- 5) päätöksen sisältö; ja
- 6) lisätietoja antavan esitutkintavirkamiehen yhteystiedot.

3.2 Arviointi

Rikoslain 3 luvun 4 §:n mukaan rikosvastuun edellytyksenä on, että tekijä on teon hetkellä täyttänyt 15 vuotta. Tämän vuoksi lähtökohtana on, että esitutkintaa ei toimiteta sellaisten tekojen osalta, jossa epäilty on alle 15-vuotias. Esitutkintalain 3 luvun 5 §:n 1 momentissa säädetään tapauksista, joissa esitutkinta kuitenkin tarvittaessa toimitetaan. Mikäli esitutkintaa toimitetaan, esitutkintalain säännöksiä sovelletaan tapauksen edellyttämässä laajuudessa ja edellyttämällä tavalla.

Rikollisesta teosta epäiltyä alle 15-vuotiasta ei ole välttämätöntä kuulustella kaikissa niissä tapauksissa, joissa esitutkinta toimitetaan. Kuulustelua harkittaessa on otettava erityisesti huomioon se, kuinka tärkeää kuulustelu on tutkinnalla selvitettävän asian kannalta. Varsinkin yksinkertaisissa ja vähäisissä tapauksissa epäillyn kuulemisen kannalta riittävää voi olla hänen puhuttelemisensa esimerkiksi tapahtumapaikalla.

Nyt käsillä olevassa tapauksessa tutkinnanjohtajana toiminut rikosylikonstaapeli on katsonut, että asiassa suoritettiin esitutkinta. Hän on kertonut puhuttaneensa henkilökohtaisesti koulun henkilökuntaa. Lisäksi jutun tutkija oli puhuttanut kaikkien käsirysyyn osallistuneiden poikien huoltajia. Ei ole kuitenkaan kirjausta siitä, että varsinaisia todistajia taikka käsirysyyn osallisia poikia olisi kuultu. Poliisilaitos on puolestaan katsonut, että kyse on ollut vasta esiselvityksestä, koska asiassa tehtiin vain puhutteluja. Poliisilaitos on ylipäänsä katsonut, että esitutkinnan toimittaminen asiassa ei ole ollut edes tarpeellista.

Totean, että rikosylikonstaapeli on ollut asiassa tutkinnanjohtaja. Jos ja kun tutkinnanjohtaja on katsonut aloittaneensa esitutkinnan ja ryhtynyt asiassa toimenpiteisiin, niin silloin esitutkinta on alkanut.

Eri asia on, oliko esitutkinnalle tässä tapauksessa edellytyksiä. Asiassa ei näytä ainakaan käytettävissäni olevan aineiston perusteella olleen tarpeellista suorittaa esitutkintaa. rikosylikonstaapeli ei käsitykseni mukaan ole tuonut esiin seikkoja, jotka osoittaisivat, että laissa säädetyt edellytykset esitutkinnan toimittamiselle olisivat olleet käsillä. Poliisin suorittamissa puhutteluissa ei ilmennyt, että yli 15-vuotias henkilö olisi ollut osallisena käsirysyyn. Kaikki osalliset olivat alle 15-vuotiaita. Asianomistajilla (huoltajilla) ei ollut rangaistus- taikka vahingonkorvausvaatimuksia, eikä ole ollut kyse omaisuuden takaisin saamisesta tai menettämisseuraamuksesta. Aineistosta ei myöskään ilmene, että lastensuojeluviranomainen olisi edellyttänyt esitutkinnan toimittamista jonkin yksittäisen lastensuojelutoimenpiteiden tarpeen arvioimiseksi.

Joka tapauksessa rikosylikonstaapeli näyttää käyttäneen sinänsä oikeaa päätösperustetta ja lainkohtaa päättäessään, ettei asiaa saateta syyttäjän käsiteltäväksi. Päätösperusteessa ilmenee, että kyse on ollut rikollisesta teosta, jossa epäilty on alle 15-vuotias. Hän on menetellyt lainmukaisesti päättäessään tutkinnan tällä perusteella.

Rikosylikonstaapelin päätöksen perustelut antavat kuitenkin muutoin aihetta arvostelulle. Päätöksen perusteluissa rikosylikonstaapeli on ottanut kantaa kantelijan lapsen syyllisyyteen toteamalla, että on todennäköisiä syitä epäillä kantelijan lasta lievistä pahoinpitelystä. Tältä osin totean seuraavaa.

Esitutkintalain mukaan poliisin tulee toimittaa esitutkinta, kun on ”syytä epäillä”, että rikos on tehty. Esitutkintalaissa ei ole säädetty muista todennäköisyyskynnyksistä liittyen esitutkinnan toimittamiseen, eikä syytä epäillä -kynnys muutu esitutkinnan aikana muuksi, vaikka poliisi katsoisikin, että esitutkinnassa on saatu ”vahvaa” näyttöä henkilön syyllistymisestä rikokseen. Sama koskee tilannetta, jossa alle 15-vuotiasta epäillään rikollisesta teosta.

Yhdyn poliisilaitoksen näkemyskseen, jonka mukaan päätöksessä käytetty ilmaisu ”todennäköisiä syitä” ei ole asianmukainen. Kuten poliisilaitos toteaa, kyseinen todennäköisyyskynnys kuvaa jo syytekynnystä. Katsonkin, että tämän ilmaisun käyttäminen esitutkintapäätöksessä on ollut sekä tarpeetonta että virheellistä. Vaikka asiassa on rikosylikonstaapelin mukaan ollut syytä epäillä rikosta (koska hän on aloittanut esitutkinnan), ei esitutkintapäätöksessä tule ottaa kantaa osallisten syyllisyyteen jo senkin takia, ettei asiassa mielestäni ole toimitettu niin kattavaa tutkintaa, että tällaiseen johtopäätökseen ”on todennäköisiä syitä” voisi ylipäänsä oikeudellisesti kestäväällä tavalla päätyä. Tämän on todennut myös poliisilaitos.

Pidän ilmaisua myös syyttömyysolettaman kannalta ongelmallisena. Tämä asia on nähdäkseni ollut riitainen. Kantelija on katsonut, ettei hänen poikansa ollut osallisena pahoinpitelyyn, vaan tämä oli koulukiusaamisen uhri.

Korostan, ettei poliisin tehtävä ylipäättään ole arvioida esitutkinnassa saatua näyttöä nyt tehdyllä tavalla. Esitutinnan valmistuttua esitutkintapöytäkirja tulee toimittaa syyttäjälle syyteharkintaa varten, jollei esitutkintaa päätetä esitutkintalain 10 luvun 2 §:n nojalla. Sinänsä mikäli esitutkinnassa on selvinnyt, ettei rikosta ole tehty, poliisi voi päättää esitutinnan saattamatta asia syyteharkintaan (esitutkintalaki 10 luvun 2 §:n 2 momentti). Ilmaisuihin "on selvinnyt" viittaa tällöin varsin korkeaan todennäköisyyden asteeseen sen suhteen, ettei rikosta ole tehty. Tutkintaa ei siis voida lopettaa säännöksen nojalla esimerkiksi siksi, ettei esitutkinnassa ole ilmennyt "riittävästi" näyttöä rikoksen tapahtumisesta. Selvitystä tulee kertyä nimenomaan siitä, ettei rikosta ole tehty.

Katson, että rikosylikonstaapeli ei edellä todetuilta osin ole perustellut päätöstään oikeudellisesti kestäväällä tavalla ja se on sisällöltään virheellinen.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2 esittämäni käsityksen esitutkintapäätöksen perusteluiden virheellisyydestä rikosylikonstaapelin tietoon ja kiinnitän vastaisen varalle hänen huomiotaan esitutkintapäätösten huolelliseen perustelemiseen. Lisäksi kiinnitän hänen huomiotaan edellä kohdassa 3.2 toteamaani alle 15-vuotiaan tekemäksi epäillyn rikollisen teon esitutkinnan edellytyksistä. Edellä mainituissa tarkoituksissa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni rikosylikonstaapelille.

Koska olen edellä kohdassa 3.2 todennut päätöksen olevan virheellinen, pyydän poliisilaitosta ilmoittamaan minulle 31.12.2025 mennessä, mihin mahdollisiin toimenpiteisiin sen on ryhtynyt asian korjaamiseksi.